

18486

12787

14
—
III

3149

**ՄԱՐԻԱՄԵԱՆ-ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ ՕՐԻՈՐԴԱՅ ԴՊՐՈՑԻ
ՀՈԳՐԱՐՉԱԿԱՆ ԿԱԶՄԸ
1909 ՍԵՊՏ.—1909 ԴԵԿՏ. 1-Ը.**

12787

Փոխ-նախագահ տիկ. Դ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

Անդամներ	}	Ս. ՇՆԵԱՆ
		Մ. ՄՈՌՉԱՅԵԱՆ
		Տ. ՌԱՇՄԱՃԵԱՆ

Ժամօթ.— Թէև Հոգաբարձական Խորհրդի նախագահ համարուել է թեմակալ սրբազան առաջնորդ Գ. արքեպ. Սաթուհեանը, իսկ անդամներ եղել են նաև կուսանաց անապատի մայրապետ Յեփրոսինէ Աբամելիքեան և պ. Լ. Նազարեան, բայց Հոգաբարձութիւնը գործել է միայն վերոյիշեալ երեք անձանց կազմով:

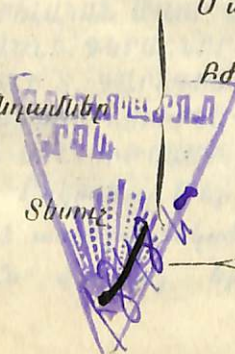
1909 ԴԵԿ. 1-ԻՑ ԵՂԵԼ Է ՀԵՏԵԻԵԱԼ ԿԱԶՄԸ.

Նախագահ՝ Գ. արքեպ. ՍԱԹՈՒՆԵԱՆ

Մայրապտ.	Յ. ԱՔԱՄԵԼԻՔԵԱՆ
	Ն. ԱՆԱՆԵԱՆ
Բժշկապտ.	Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ
	Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
	Ս. ՄԵԼՔՈՒՄԵԱՆ
	Մ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ
	Տ. ՌԱՇՄԱՃԵԱՆ

Անդամներ

Տնտէջ

180790-4 85490190 234222-008-234204970

234222-008-234204970

1909-1910 թվական — 234222-008-234204970

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՅՈՒՆԱՐԻ ՊՐԵՍԻԱ

1909-1910 թվական — 234222-008-234204970

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՍՅՈՒՆԱՐԻ ՊՐԵՍԻԱ

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄԸ 1909-1910 ԹՎԱՆԻ ԻՐ ԳՈՐԾՈՒՆԵՒՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄԸ 1909-1910 ԹՎԱՆԻ ԻՐ

ԳՈՐԾՈՒՆԵՒՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Թէև նախորդ Հոգաբարձութեան պաշտօնավարութեան ժամանակամիջոցը լրացել էր 1909 թ. ապրիլին, բայց նոր Հոգաբարձութեան ընտրութիւնը և հաստատութիւնը բաւական ուշացաւ զանազան և զլիւսւորապէս Հայրապետական գահի թափօր լինելու պատճառներով. այնպէս որ 1909-1910 ուս. տարուայ սկզբին պաշտօնավարում էր ոչ թէ նոր Հոգաբարձութիւնը, այլ նախորդ Հոգաբարձութիւնը:

Նոր Հոգաբարձութեան հաստատութիւնը, Հայրապետական կոնգակով, տեղի ունեցաւ 1909 թ. նոյեմբերի 6-ին, իսկ փաստօրէն նա ստանձնեց իր պաշտօնը միայն դեկտեմբերի 1-ին: Առաջ ենք բերում Հայրապետական կոնգակը.

ՄԱՏԹԷՈՍ ԾԱՌԱՅ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԵՒ ԱՆՀԱՍԱՆԵԼԻ ԿԱՄՕՔՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՊԵՏ ԵՒ ԿԱԹՈՒՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊՍՏՐԻԱՐՔ ՀԱՄԱԶԳԱԿԱՆ ՆԱԽԱՄԵԾԱՐ ԱԹՈՒՈՅ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՍՐԲՈՅ ԿԱԹՈՒՂԻԿԷ ԷԶՄԻԱԾՆԻ. ԳԵՐԱՇՆՈՐՀ ԱՌԱՋՆՈՐԳԻ ԹԵՄԻՆ ՀԱՅՈՑ ՎՐԱՍՏԱՆԻ Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ ՀԱՐԱԶԱՏԻ ՄԱՅՐ ԱԹՈՒՈՅՆ ՆՈՒՐԵՄՔ ՈՂՁՈՅՆ ՀԱՆԴԵՐԶ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՄԲ:

Ընկալեալ Մեր ընդ յայտարարութեան Զերում յ 31 անցելոյ հոկտեմբերի թ. 1367, զարձանագրութիւն ժողովոյ երկոտասան պատուիրակաց երկց

եկեղեցեաց քաղաքիդ՝ Վանաց աւագ եկեղեցւոյ, Մողնւոյ ս. Գէորգ եկեղեցւոյ և Բէղղէհէմի, հառու եղաք, եթէ ժողովն՝ գումարեալ ընդ նախագահութեամբ Ձերով, ընտրեալ է ի պաշտօն Հոգաբարձութեան Մարիամեան-Յովնանեան օրիորդաց դպրոցի հայոց Տիխեաց քաղաքի զպարոնայս՝ բժշկապետ Բագրատն Նաւասարդեան, Համբաձումն Առաքելեան, Սարգիսն Մելքումեան և Մովսէսն Մելիքեան: Արդ՝ ըստ ընտրութեան և միջնորդութեան գերաշնորհութեան Ձերում այսու կոնդակաւ Մերով հաստատեմք զյիշատակեալ նորոգ ընտրեալ պարոնայս ի պաշտաման Հոգաբարձութեան Մարիամեան-Յովնանեան դպրոցի եռամեայ ժամանակաւ՝ ցվախճան ապրիլ ամսոյ 1912 ամի, յուսալով, զի բարեպաշտօն անդամք Հոգաբարձութեանդ քաջ ըմբռնելով զպահանջ ժամանակիս՝ ոչ անխայեսցեն ի ջանս բոլորանուէր ոգւով և սրտեռանդն գործունէութեամբ գուն գործել վասն բարգաւաճման և յաւաճադիմութեան կրթական հաստատութեան մատողերամ դստերց ս. եկեղեցւոյս: Զոյգ ընդ սմին յայտնեմք զլիաշուրթն գոհունակութիւն Մեր հանդերձ հայրական օրհնութեամբ նախկին անգամոց Հոգաբարձութեան Մարիամեան-Յովնանեան օրիորդաց դպրոցի, որոց բարձեալ զծանրութիւն պաշտամանն և զխնամա դպրոցին, հոլովեցին գեռամեայ շրջան պաշտաման Հոգաբարձութեանն խղճի մտօք և ամենայն անձնուիրութեամբ: Ողջ լերուք զօրացեալ ի Տէր և օրհնեալ ի Մէնջ: Ամէն:

Մատթէոս Բ. Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց:
 6-ն նոյեմբերի 1909 ամի
 և ըստ Տոմարիս ՌՅԾԹ
 Ի Հայրապետութեան Մերում Ա. ամի
 յԱրարատեան Մայր Աթոռ ս. Էջմիածնի.

ի Վաղարշապատ
 Թ. 381.

Նոր Հոգաբարձութիւնն անկարող էր, ուսման կանոնաւոր ընթացքը չխանգարելու համար, որևէ փոփոխութիւն կամ լրացում անել թէ նախահաշուի և թէ առհասարակ դպրոցի կեանքի մէջ, որովհետև այդ տարուայ համար արդէն կազմուած էր նախահաշիւ և գորածադրվում էր. այլ բաւականացաւ միայն ի մօտոյ ծանօթանալով զդպրոցի տնտեսական դրութեան և կարիքների հետ՝ իր ապագայ գործունէութիւնն ըստ այնմ ղեկավարելու համար:

Այդ ուսումնական տարուայ ընթացքում դպրոցի ստուցչական մարմինը մնաց նոյնը, ինչ որ կազմուել էր նախորդ Հոգաբարձութեան օրով: 1909 թ. նոյեմբերի 29-ին դպրոցում տեղի ունեցաւ ակտ, ներկայութեամբ հին և նոր Հոգաբարձական կազմերի, որի ժամանակ նախորդ Հոգաբարձութիւնը ներկայացրեց իր տեղեկագիրը 1908-1909 ուս. տ. համար:

Մանելով իր պաշտօնի մէջ 1909 թ. դեկտ. 1-ին՝ այդ օրը կայացած նիստում երկու կազմերի մասնակցութեամբ կազմուեց մի մասնաժողով դպրոցի ամբողջ գոյքը յանձնելու և ստանալու համար: Հոգաբարձութիւնն ստացաւ նախորդ կազմից կանխիկ գրամ ընդամենը արժէթղթերով՝ 90,000 ռ. նոմինալ արժողութեամբ 4⁰/₁₀ պետ. ընտա, Քաղաքային Վարկի Ընկերութեան երեք հատ 1000-ական բուբլանոց 5⁰/₁₀ օբլիգացիա, Իւրաքանչիւրը 18 կուպոնով, Թիֆլիզի Առևտր. Բանկի ընթացիկ հաշուի № 3228 գրքոյկով 697 ռ. 82 կոպ. նաև դպրոցի անշարժ ու շարժական կայքը՝ ցուցակներով:

Բացի զբանցից նախկին Հոգաբարձութիւնը ցոյց տուեց ստանալիքներ զանազան անձերից 8132 ռ. (ուսման թոշակից 1721 ռ. 50 կ., կրպակակալներից 2315 ռ. 72 կ., զանազան մարդկանցից 4093 ռ. 79 կ.) և վճարելի պարտքեր 1552 ռ. 59 կ. (զանազան անձանց 552 ռ. 59 կոպ., պետական և հողային տուրք 1000 բուբլի). միևնոյն ժամանակ յայտնուեց, որ դպրոցի ունեցած 25,000 բուբլի

գումարից նախորդ Հոգաբարձութիւնը ստիպուած է եղել երեք տարուայ ընթացքում ծախսել 22,000 ռուբլի, այն պատճառներով, որ նա վերածել է դպրոցը միջնակարգի՝ բանալով Ե, Զ և Է դասարաններ. այլ և կատարել է մի քանի վերանորոգութիւններ դպրոցի շինութեան և քարվանսարայի մէջ:

Ստանալով դպրոցն ամբողջովին և նրա անշարժ ու շարժական գոյքը իր խնամակալութեան ներքոյ՝ ներկայ Հոգաբարձութիւնն ամենից առաջ լրացրեց իր կազմը, որ պահանջվում էր դպրոցի հիմնադրի կտակով, հրաւիրելով իբրև պատուաւոր հոգաբարձու Յովնանեան տոհմի արական սեռի աւագագոյն ներկայացուցիչ պ. Նիկողայոս Յովսէփեան Յովնանեանցին, հիմնադրի եղբոր որդուն, ինչպէս և սրբազան առաջնորդին և մայրապետին, որոնք նախորդ Հոգաբարձութան օրով դադարել էին նիստերին յաճախելուց:

Ապա Հոգաբարձութիւնն ընտրեց իր միջից փոխ-նախագահ (պ. Ս. Մելքումեանին) մի տարի ժամանակով, ըստ պահանջի կտակի, և գանձապահ (պ. Մովսէս Մելիքեանին):

Հոգաբարձութեան առաջին գործն եղաւ աշխատել աւելացնել դպրոցի եկամուտները, որպէսզի կարելի լինի հաւասարակշռել ել և մուտքը: Ամենից առաջ նա քննեց քարվանսարայի կրպակների վարձի յաւելման հարցը և ընտրեց մի մասնաժողով (պ. պ. Ն. Անանեան և Ն. Առաքելեան), որին և յանձնեց հաւաքել հարկաւոր տեղեկութիւններ և ներկայացնել զեկուցագիր՝ թէ վարձագիրը որքան տոկոսով կարելի է բարձրացնել: Այս խնդիրը լուծուիմ ստացաւ նրանով, որ 1910 թ. յունուարի 19-ին կայացած նիստում Հոգաբարձութիւնն որոշեց աւելացնել քարվանսարայի ընդհանուր կրպակավարձը տարեկան 5277 ռ. 61 կ., այսինք մինչև այդ ժամանակ ստացուող 20,194 ռ. 39 կ. փոխարէն ստանալ 25,472 ռուբլի: Այս հարցում Հոգաբարձութեան աջակցութիւն ցոյց տուին իրանք վարձակալները: Նոր սակագիրն սկսուեց գործադրուել 1910 թ. ապրիլի 1-ից:

Հոգաբարձութեան երկրորդ հոգսն եղաւ դպրոցի ներքին կանոնադրութեան խնդիրը: Հոգաբարձութիւնը նկատեց, որ Մարիամեան-Յովնանեան դպրոցը չունի մի մշակած և հաստատած ներքին կանոնադրութիւն. և դա դրպրոցական ներքին կեանքում այնպիսի մի բաց է, որից կարող է վնասուել հոգաբարձական և ուսուցչական մարմինների համերաշխ և բեղմնաւոր գործունէութիւնը, որովհետև չկայ մի կանոնադրութիւն, որ ցոյց տայ թէ որտեղ է սկսվում և վերջանում հոգաբարձական և ուսուցչական մարմինների իրաւասութիւնները: Այս հարցը եղաւ քննութեան առարկայ մի քանի նիստերի ու խորհրդաժողովիւնների մէջ և որոշուեց՝ կազմել ներքին կանոնադրութեան ծրագիր, համաձայն կտակի ոգու եւ ուղղութեան և առաջարկել ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ի հաստատութիւն:

Հոգաբարձութիւնն ուշադրութեան առաւ նաև այն հանգամանքը, որ դպրոցը չունի նաև վերջնականապէս մշակած և հաստատած ուսումնական մասի ծրագիր: Եւ ի նկատի ունենալով, որ ուսուցչական խումբն արդէն ձեռնարկել էր, նախորդ Հոգաբարձութեան յանձնարարութեամբ, մշակել ուսումնական մասի մանրամասն ծրագիրը՝ յանձնարարեց ուսուցչական խմբին աւարտել և կազմելով վերջնականապէս ծրագիրը՝ ներկայացնել Հոգաբարձութեան, որպէսզի կարելի լինի ներքին կանոնադրութեան հետ միասին ներկայացնել պատշաճաւոր իշխանութեան հաստատութեան:

Հոգաբարձութիւնը վերջ տուեց և մի կնճռոտ խնդրի, որ մնացել էր նախորդ Հոգաբարձութեան օրից. դա դպրոցի նախկին տեսուչ պ. Լ. Սարգսեանի դպրոցի դէմ յարուցած դրամական պահանջն էր. ինչպէս յայտնի է պ. Լ. Սարգսեան, որ ընտրուել էր տեսուչ Մ.-Յովնանեան օր. դպրոցի հին Հոգաբարձութեան կողմից և հաստատուել այդ պաշտօնում Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կողմից, յետոյ հեռացրուել էր այդ պաշտօնից՝ դիմել էր դատարանին և

պահանջել, որ իրեն բաւարարութիւն տրուի ոռճկի մասին. թէ նահանգական դատարանը և թէ դատարանական պալատը վճռել էին պահանջել Մ.-Յոզեանեան դպրոցից յօգուտ պ. Լ. Սարգսեանի 1210 ռ. փոխարէն 1733, որ պահանջում էր պ. Լ. Սարգսեան: Նոր Հոգաբարձութիւնը, խորհրդակցելով իր փաստաբանի հետ, նպատակաշարմար գտաւ կասսացիա տալու փոխարէն հաշտութեամբ վերջացնել գործը պ. Լ. Սարգսեանի հետ. հաշտութիւնը կայացաւ. Հոգաբարձութիւնը վճարեց պ. Լ. Սարգսեանին 1000 ռուբլի և վերջ տուեց գործին:

Մարտի 23-ի, 30-ի և ապրիլի 27-ի նիստերում Հոգ.-ը զբաղուեց դպրոցական քննութիւնների հարցով: Հոգ.-ը յանձնել էր Մանկավ. ժողովին տալ գրաւորապէս իր պատճառաբանեալ կարծիքը և որոշումը՝ թէ արդէօք հարկաւոր են կատարել քննութիւններ և ինչ տեսակ քննութիւններ՝ աւարտական, թէ՛ դասարանական: Մանկավ. ժողով առաջ բանաւոր կերպով, պ. տեսչի միջոցով, և ապա գրաւորապէս (արձանագրութեամբ) այն կարծիքն էր յայտնել՝ թէ քննութիւնների որոշման խնդիրը պատկանում է Մանկավ. ժողովի իրաւասութեան և ոչ Հոգաբարձական: Սակայն Հոգաբարձութիւնը ի նկատի ունենալով, որ Մ.-Յոզե. դպրոցի հիմնադրի կտակի համաձայն (կտակի՝ որ ծառայում է ներքին կանոնադրութեան տեղ) դպրոցի թէ՛ տնտեսական և թէ՛ ուսումնական գործի պատասխանատուութիւնը դրած է Հոգաբարձութեան վրայ, որի կազմի մէջ գտնվում է և Մանկավ. ժողովի ներկայացուցիչը ի դէմս տեսչի՝ միաձայն որոշեց (բացառութեամբ պ. տեսչի), որ այդ հարցի վերջնական լուծումը պատկանում է Հոգաբարձութեան իրաւասութեան, և կարգադրեց՝ նշանակել աւարտական քննութիւն միմիայն է. դաս. աշակերտուհիների համար: Այդ հիման վրայ է. դասարանը տուեց աւարտական քննութիւն:

Յունիսի 1-ի նիստում Հոգաբարձութիւնն զբաղուեց ուսուցչական կազմի և տեսչի խնդրով առաջիկայ 1910-

1911 ուս. տ. համար ի նկատի ունենալով, որ տեսուչ պ. Տ. Ռաշմաճեանը հաստատուած էր տեսչական պաշտօնի մէջ կաթողիկոսական կոնգակով միայն մի տարի ժամանակով և ուսուցչական մարմինը խնդրում էր օր առաջ որոշել և յայտարարել՝ թէ ինչ փոփոխութիւններ պէտք է կատարուեն ուսուցչական կազմի մէջ: Այդ նիստում Հոգ.-ը կայացրեց հետևեալ որոշումը. ա. ի նկատի ունենալով, որ տեսուչ պ. Տ. Ռաշմաճեանը հաստատուել է իր պաշտօնի մէջ մի տարի ժամանակով, որ ցանկալի և անհրաժեշտ է, որ Մ.-Յոզե. միջնակարգ դպրոցի տեսուչն ունենայ կրթական բարձրագոյն ցենզ, որից ղուրկ է պ. Տ. Ռաշմաճեանը, ազատ համարել նրան Մ.-Յոզե. դպրոցի տեսչական պաշտօնից. բ. նոյնպէս ազատ համարել պաշտօնավարութիւնից դպրոցի ուսուցչական կազմը և 1910-1911 ուս. տ. ուսուցչական խումբը կազմելիս նախապատուութիւն տալ դպրոցում երկար տարիներ ուսուցչական պաշտօն վարած վարժուհիներին և ուսուցիչներին, աչքի առաջ ունենալով անպայման և նրանց ունեցած ուսուցչական ցենզը:

Ապա յունիսի 2-ի նիստում Հոգաբարձութիւնը Մ.-Յոզե. դպրոցի տեսուչ ընտրեց պ. Ստ. Մալխասեանցին երեք տարի ժամանակամիջոցով: Հոգաբարձութեան այս որոշումը հաստատուեց Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոս Մատթէոս Բ-ի 1910 թ. յունիսի 9-ի արձակած № 1498 կոնգակով: Ապա Հոգաբարձութիւնը պ. տեսչի մասնակցութեամբ և նրա առաջարկութեամբ կազմեց առաջիկայ 1910-1911 ուս. տ. համար նոր ուսուցչական խումբ, որի մէջ մտան հին կազմի անդամների մեծագոյն մասը. և ուսուցչական մարմինը ստացաւ հետևեալ վերջնական կազմութիւնը.

1. Աղաջանեան Ա.
2. Բաբասեան Յ.
3. Բազրատունի Ա. աւ. քահ.
4. Բէժմանեան Հ. օր.

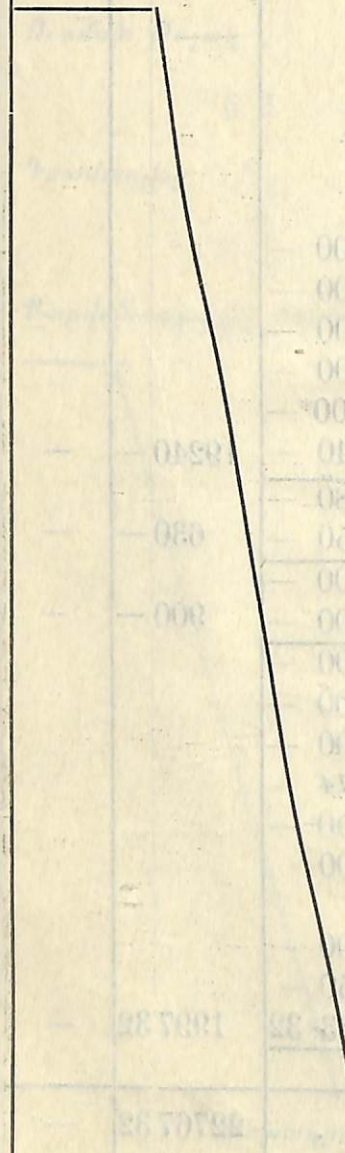

§ 1			
Ուսման թոշակ	2300		
§ 2			
Դրամագլխի %/0	3562 50		
§ 3			
Քարվանսարայից եկամուտ . . .	22000	27862	50
<hr/>			
Փոխադրելի	—	—	27862 50

§ 1			
ԴՊՐՈՑԻ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ			
1	Ռոճիկ տեսչին	2000	—
2	» 3 վերակաց.	1200	—
3	Մանկավ. Խ. քարտ.	100	—
4	Գրադարանապետուհուն	100	—
5	Դասագին 50 ր. X 3 12.	15100*	—
6	Գրաւոր. վարձ. 5 X 148	740	19240
7	Ռոճիկ բժշկին	480	—
8	» բժ. օգնականին	150	630
9	» Հոգ. Խոր. քար.	300	—
10	» հաշուապահին.	600	900
11	Ձեռագործի նիւթեր.	100	—
12	Գրադարան	200	—
13	Ֆիզիքակ. կաբինէտ	300	—
14	Դաշնամուր	414	—
15	Դեղորայք և բժշկ. օգ.	200	—
16	Երեկոյթ և հանդէսներ	100	—
17	Վառելիք և լուսաւորութիւն.	400	—
18	Ջուր	150	—
19	Դպրոցի շինութ. ապ.	133 32	1997 32
<hr/>			
Փոխադրելի		—	—
		22767	32

*) Երկու դաս յանձն է առել Հոգար. Խոր. փոխ-նախագահ տիկ. Դարիա Թաղէոսեանը ձրիաբար:

Փոխադրուած . . .	—	—	27862 50
			
Փոխադրելի . . .	—	—	27862 50

Փոխադրուած . . .	22767 32		
20 Շինութեան մանր վերանորոգութիւն . . .	100 —		
21 Կահ-կարասիքի վերանորոգութիւն . . .	100 —		
22 Ռոճիկ ծառաներին . . .	1056 —		
23 » դռնապանին . . .	300 —		
24 Անակնկալ ծախս . . .	100 —		
25 Դատարանական ծախս . . .	100 —		
26 Դիւանական ծախս . . .	150 —		
27 Մանր ծախս . . .	100 —	24773 32	—
§ 2			
ՔԱՐՎԱՆՍԱՐԱՅԻ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ			
Կառավարչին եկամտի			
1 5 ⁰ / ₀ -ը	1100 —		
2 Երկու դռնապանին . . .	480 —		
3 Վառելիք և լուսաւորութիւն	50 —		
4 Զուր	130 —		
5 Շինութեան ապահովագրութիւն	413 15		
6 Տուրքեր	3100 —		
7 Մանր վերանորոգ.	100 —		
8 Աղբ թափող մշակին	72 —		
9 Մանր ծախս	50 —	5495 15	—
Փոխադրելի		30268 47	—

Հ ա շ ու ռ է
առ 1 սեպտեմ

Ա Կ Տ Ի Ի

1	Իրամարկդ մնացորդ ս. թ.	407 71		
2	Շարժական կայք մնացորդ ս. թ.	7169 53		
3	Դասական պիտոյք մնացորդ ս. թ.	2113 26		
4	Կրպակակալների հաշիւ մնացորդ ս. թ.	3398 48		
5	Պարտապանների հաշիւ մնացորդ ս. թ.	4177 50		
6	Անշարժ կայքի հաշիւ մնացորդ ս. թ.	457000 91		
7	4 ⁰ / ₀ պետական ընտա մնացորդ ս. թ. . . 90,000 —	—	—	
	0 ⁰ / ₀ նոյն ընտայից առ 1 սեպտ. 1909 թ. 855 —	90855 —		
8	Թիֆլ. Առևար. Բ. ընթ. հաշիւ մնացորդ ս. թ.	1197 82		
9	5 ⁰ / ₀ օրլիգացիաների հաշիւ մնացորդ ս. թ. 3 օրլիգացիա 1000 ռ., հաշուած 71—25 զնուած կուրսով	2137 50	568457 71	
				568457 71

Կ շ ի ն
բերի 1910 թուի

Պ Ա Ս Ի Ի

1	Կրպակակալների հաշիւ մնացորդ ս. թ.	1082 76	—	—
2	Պարտատէրերի հաշիւ մնացորդ ս. թ.	565 17	1647 93	
3	Իրամագլուխ մնացորդ ս. թ.			566809 78
				568457 71

Մ Ո Ւ Տ Ք

Դիւանական ծախ

Անց են կացվում ընդհանուր եւ և մտից հաշիւը զիւանական բոլոր ծախսերը . . .	—	—	1255	76
			1255	76

Մ Ո Ւ Տ Ք

Նպաստների եւ կեն

Անց են կացվում ընդհանուր եւ և մտից հաշիւը բոլոր նպաստներն ու կենսաթ. . .	—	—	570	—
			570	—

սերի հաշիւ

Ե Լ Ք

1 Ռոճիկ Հոգաբ. Խորհրդի քարա .	280	—		
2 » հաշուապահին	620	—		
3 Գատարանական ծախսեր	82	—		
4 Գրասենեկային և այլ ծախսեր .	273	76	1255	76
			—	—
			1255	76

սարքակի հաշիւ

Ե Լ Ք

1 Թիֆլիսի կուսանաց անապատին	300	—		
2 Ախալքալաքի ծխ. դպրոցին . . .	150	—		
3 Արսէն ք. Բագրատունուն (կենս.)	120	—	570	—
			—	—
			570	—

Մ Ո Ւ Տ Ք

Անակնկալ մուտքի

1	Վաճառուած 5 ⁰ / ₀ օբլիգացիաների կուրսի տարբերութիւնը . . .	197	50	—	—
2	Զանազան անձանց հաշիւներով Անց է կացվում ընդհանուր ել և մտից հաշիւը	101	67	299	17
		—	—	4489	09
		—	—	4788	26

Մ Ո Ւ Տ Ք

Դրամագլխի

1	4 ⁰ / ₀ ըհնտ. կարոն. ստացուած է	3420	—	—	—
2	5 ⁰ / ₀ օբլիգացիաների	41	70	3461	70
		—	—	3461	70

Եւ ելքի հաշիւ

Ե Լ Ք

1	Դուրս են գրվում ա. դպրոցի նախկին անտեսական կառավարիչ պ. Տէր-Զանեսանի պարտքը	3361	84	—	—
	բ. Զանազան անձանց վրայ մնացած անյուսալի ապահովներ	816	43	—	—
2	Միանուագ նպաստներ	554	99*	—	—
3	Օգնութիւն չքաւոր աշակերտուն.	25	—	—	—
4	Ճանապարհած. Հոգաբ. ներկայացուցչին ս. Էջմիածին գնալու .	30	—	4788	26
		—	—	4788	26

0⁰/₀-ի հաշիւ

Ե Լ Ք

	Անց է կացվում ընդհանուր ել և մտից հաշիւը	—	—	3461	70
		—	—	3461	70

*) Այս գումարի մէջ են ուսուցիչ Ռ. Մ.-Մուսեանին տրուած. և տիկ. Ս. Դաւթեանին 190⁸/₉ ռոճկի մնացորդը . . . . .

	324	99	—	—
	200	—	—	—
	524	99	—	—

Մ Ո Ւ Տ Ք

Ք ա ղ Վ ա ն ա

1	Եկամուտ կրպակներից			22642 19
				22642 19

Մ Ո Ւ Տ Ք

Ը ն ղ հ ա ն ու ղ ե կ ա ն ո ս ի

1	Քարվանսարայից ստացուած զուտ արդիւնք	17078 57	—	—
2	Դրամագլխի %/0	3461 75	20540 27	
	Դեֆիցիտ ուսումն. տարում	—	—	6773 46*
				27313 73

*) Այս գում. մէջ են մանոււմ պ. Տէր-Չանեանի անյուս. պարտքը և զանազան անձանց անյուսալի ապառիկները . . . . .

3361 84
816 43
4178 27

Ը ն ղ ա մ ե ն ղ . . . . .

Ղ ա ղ ի ն ա շ ի ղ

Ե Լ Ք

1	Ռոճիկ կառավարչին	1129 28		
2	» զոնապահներին	480 —		
3	Ապահովագրութիւն	358 36		
4	Տուրքեր	2755 89		
5	Մանր վերանորոգութիւն	478 10		
6	Ջուր	119 95		
7	Վառելիք և լուսաւորութիւն	61 08		
8	Աղբ թափողին	72 —		
9	Մանր ծախսեր	108 96	5563 62	
	Անց է կացվում ընհանուր ել և մտից հաշիւը զուտ մնացորդը			17078 57
				22642 19

Եւ ելքի հաշիւ

Ե Լ Ք

1	Դպրոցական ծախսեր	20998 88		
2	Դիւանական »	1255 76		
3	Նպաստներ և կենսաթոշակ	570 —		
4	Անակնկալ ել և մտի հաշուով	4489 09	27313 73	
				27313 73

Ա Կ Տ Ի Ի

Հ ա շ ո ռ է կ շ ի ո

1	Դրամարկդ			
	մնացորդ ս. թ.	348	39	
2	Շարժական կայք			
	մնացորդ ս. թ.	7873	17	
3	Դասական պիտույքներ			
	մնացորդ ս. թ.	2113	26	
4	Կրպակակալների հաշիւ			
	մնացորդ ս. թ.	1633	25	
5	Աւանաների հաշիւ			
	մնացորդ ս. թ.	190	—	
6	Անշարժ կայք			
	մնացորդ ս. թ.			
	ա. քարվանսարա	400000	—	
	բ. դպ. շինութիւն	50000	—	
	գ. նոր կրպակներ	7060	91	
		457060	91	
7	4 ₀ ⁰ պետական բենտա			
	մնացորդ ս. թ.	90000	—	
	0 ⁰ / ₀ ⁰ առ 1 սեպտ	855	—	
		90855	—	
8	Թիֆլիսի Առևար. Բ. ընթ. հաշիւ			
	մնացորդ ս. թ.	1897	82	561971 80
				561971 80

առ 1-ն սեպտ. 1910 թ.

Պ Ա Ս Ս Ի Ի

1	Պարտատէրեր			
	մնացորդ ս. թ.	351	25	— —
2	Կրպակակալների հաշիւ			
	մնացորդ ս. թ.	1482	47	— —
3	Կառավարչի հաշիւ			
	մնացորդ ս. թ.	86	85	— —
4	Աւանաների հաշիւ			
	մնացորդ ս. թ.	14	91	1935 48
5	Դրամագլուխ			
	մնացորդ ս. թ.	—	—	560036 32
				561971 80

ՀՈԳԱԲԱՐՁՍԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Հոգաբարձութեան նախագահ

Պարեգին արքեպիսկոպոս Սարգսեան

Ա Ն Դ Ա Մ Ն Ե Ր

Մայրապետ **Յ. Աբամելիքեան**

Ն. Անանեան

Բժշկապետ **Բ. Նաւասարդեան**

Հ. Առաքելեան

Ս. Մելիսեան

Մ. Մելիքեան

Տեսուչ **Տ. Պատմաձեան**

1909-1910

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԻ

Մարիամեան-Յովնանեան օրիորդաց դպրոցը այս երկրորդ ուսումնական տարին է, որ իբրև «Միջնակարգ դպրոց» ունի եօթն հիմնական դասարան կամ տասն տարուայ դասընթաց:

Անցեալ ուսումնական տարուայ վերջին՝ նախկին Հոգաբարձութեան որշուման համաձայն, III բաժանմունքները (հիմնական և զուգընթաց) փակուեցին, այսինքն՝ աշակերտուհիները փոխադրուեցին I դասարան (IV բաժանմունք) և նոր ընդունելութիւններ չեղան III բաժանման համար:

Այս ձևով աստիճանաբար փակուել են նախընթաց տարիներում I և II բաժանմունքները, որպէսզի դպրոցը հնարաւորութիւն ունենայ բարձր դասարաններ պահել:

Սոյն ուսումնական տարում դպրոցն ունէր I դասարանից սկսած մինչև VII, զուգընթացներով միասին ընդամենը տասը դասարան, ուր կային **370** աշակերտուհի:

1909 թ. օգոստոսի 25-ից սկսած ուսուցչական խումբը զբաղուեց վերաքննութիւններով:

Դասարանական պարապմունքները սկսուեցին 1909 թ. սեպտեմբերի 3-ին:

Այս ուսումնական տարում նորեկների ընդունելութիւնը կատարուեց շատ սահմանափակ թուով. բարձր դասարաններում եղած միքանի բաց տեղերի համար խնդրատուներ չեղան. միւսներում էլ ազատ տեղեր չկային: Միայն 1910 թ. յունուարին պատահաբար միքանի տեղեր բացուեցին III դասարաններում (հիմ. և զուգ). խնդրատուներից քննութեամբ կարողացան ընդունուել միմիայն երեքը:

Աւանդում էին յետեւեալ առարկաները.

Ա Ռ Ա Ր Կ Ա Ն Ե Ր		—	II	III	IV	V	VI	VII
		դաս.	դաս.	դաս.	դաս.	դաս.	դաս.	դաս.
1	Կրօն	2	2	2	—	—	—	—
2	Եկեղեցական պատմութիւն . . .	—	—	—	1	1	1	—
3	Կրօնների պատմութիւն	—	—	—	—	—	—	2
4	Հայոց լեզու*	6	6	5	5	5	6	5
5	Ռուսաց լեզու*	5	5	5	5	4	5	4
6	Ֆրանսերէն	—	—	—	2	2	2	2
7	Հայոց պատմութիւն	2	2	—	2	2	2	2
8	Հայաստ. աշխարհագրութիւն . . .	—	—	2	—	—	—	—
9	Ռուսաց պատմութիւն	—	—	—	—	2	2	—
10	Ռուսաստ. աշխարհագրութիւն . . .	—	—	—	—	2	—	—
11	Ընդհ. պատմութիւն	—	—	2	2	2	2	2
12	Բնագիտութիւն	3	3	3	2	2	2	—
13	Ընդհ. աշխարհագրութիւն	2	2	2	2	—	—	—
14	Թուաբանութիւն	4	4	3	3	—	—	—
15	Ալգեբրա	—	—	—	2	2	2	2
16	Երկրաչափութիւն	—	—	—	—	2	2	2
17	Ֆիզիկա	—	—	—	—	2	2	2
18	Տիեզերագրութիւն	—	—	—	—	—	—	2
19	Քաղաքատնտեսութիւն	—	—	—	—	—	—	2
20	Հոգեբանութ. և մանկավարժ. . . .	—	—	—	—	—	—	3
21	Նկարչութիւն	2	2	2	—	—	—	—
22	Ձեռագործ և ձևագիտութիւն . . .	2	2	2	2	2	2	—
23	Երգ և երաժշտութիւն	2	2	2	2	—	—	—
		30	30	30	30	30	30	30

2 դաս խմբական երգեցողութիւն

*) IV դաս. սկսած Հ. և Ռ. լեզուների հետ միացած առաջ է տարուել նոյն լեզուների գրականութիւնը:

Ուսուցչական խումբը անցեալ երկու ուսումնական տարուայ նման պարտադիր ժամերից դուրս շաբաթը մի անգամ իւրաքանչիւր դասարանում ազատ ընթերցանութեան ժամ է ունեցել: Այս տեսակ դասերը կառավարել են դաստիարակները. դասարանին մատչելի գրքեր են կարդացուել և ենթարկուել վերլուծութեան. դուրս է բերուել գրքի գլխաւոր միտքը, դրանով աշակերտուհիներին միջոց է տրուել հետաքրքրուել, ընթերցասիրութիւն առաջ բերել իրենց մէջ և առնասարակ քննաբար վերաբերուել իրենց կարդացածին: Այս տեսակ ժամերին կարդացուել են նաև այս կամ այն առարկան լրացնող գրքեր:

Ուսուցչական խումբը ամբողջ ուսումնական տարուայ ընթացքում ունեցել է 49 մանկավարժական ժողով:

Այդ նիստերում խօսուել են կրթական-դաստիարակչական, կարգապահական և այլ հերթական խնդիրների մասին:

Արդէն նախկին երկու տարիներում սկսած դպրոցական ուսման ծրագիրը նորից քննութեան առնելով մի շաբթ նիստերում՝ յարմար դատեց վերամշակել. ուսուցչական խումբը մանկավարժական ժողովներից դուրս սեկցիաների բաժանուելով՝ այդ աշխատանքը կատարեց և դրպրոցին տուեց եօթն հիմնական դասարանի ուսման ծրագիր:

Այս նոր ծրագրով Մանկավարժական ժողովի կողմից կարևոր է դատուել առաջիկայ ուսումնական տարում հետևեալ բարեփոխութիւնները մտցնել.

1) Հայոց պատմութիւն. — Քաղաքակրթութեան տարերքն, առասպելական շրջանի հետ միասին, համառօտակի և գազաթնակէտերով Հ. պատմութիւն անցնել Ս դասարանում. | դասարանից վերացնել այդ առարկան: III դաս. անցնել Հայաստ. աշխարհագրութիւն. իսկ IV դասարանից սկսել քննական Հայոց պատմութիւն և վերջացնել VI դասարանում, պատմութիւնը հասցնելով մինչև նորագոյն շրջանը:

2) Ընդհ. աշխարհագրութիւն. — Այս առարկան վերջացնել ոչ թէ III դասարանում, այլ IV-ում, ուր պիտի անցնեն Եւրոպան:

3) Երկրաչափական ձևագիտութիւն. — Երկրաչափութեան և նկարչութեան առարկաներին որպէս նպաստող մաս՝ առաջարկվում է ցածր դասարաններում մտցնել երկրաչափական ձևագիտութիւն: Առաջարկվում է նկարչութիւնը շարունակել նաև բարձր դասարաններում:

4) Փրանսերէն. — Վեցերորդ դասերից խոսափելու համար անցեալ և այս ուսում. տարում յատկացրուած էր շաբաթական երկուսական դաս: Լեզու սովորելու համար դասերի այս քանակն անբաւարար գտնելով, առաջարկուեց դարձեալ սկսել IV-րդ դասարանից և վերջացնել VII-ում, սակայն իւրաքանչիւր դասարանում ֆրանսերէնը լինի շաբաթական երեքական դաս:

5) Եկ. պատմութիւն. — Սկսվում է IV դասարանում և վերջանում VI-ում, շաբաթական մի-մի դաս. ցանկալի և կարևոր է համարվում դասերը վերածել երկուսականի և աւանդել միմիայն V և VI դաս., իսկ IV-ում անցնել քրիստոնէական վարդապետութիւն շաբաթական երկու դասով:

6) Բնագիտութիւն. — Առաջարկվում է IV դասարանում մի ժամ աւելացնել, փոխանակ երկուսի անել երեք դաս, որպէսզի հնարաւոր լինի մարդակազմութեան-բնախօսութեան հետ միասին անցնել նաև առողջապահութիւն:

ԱՇՍԿԵՐՏՈՒՀԻՆԵՐԻ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Որքան հնարաւորութիւն է եղել, դպրոցն աշխատել է աշակերտուհիներին ճանաչել նոյնպէս իրենց ընտանեկան պայմանների հետ միասին: Անհրաժեշտ դէպքերում դաստիարակ-դաստիարակչուհիները տներն են գնացել. կազմուել է վիճակագրական տեղեկութիւն, որի պատկերն է հետևեալը.

- 1) Արհեստաւորի զաւակ 147 աշակերտուհի, 2) առւտրականի 61, 3) բանւոր և բանւորուհու (32 կար անող կանայք) 70, 4) գործակատարի 35, 5) ուսուցչի, ուսուցչուհու և այլ պաշտօնեայի 13, 6) հոգևորականի 11, 7) կալուածատիրոջ և գործ. 2, 8) հողագործի 1, 9) անգործի 30:

ԸՍՏ ԲՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ՏԵՂԻ ԱՇՍԿԵՐՏՈՒՀԻՆԵՐԻՆ ԵՆ

- 1) Թիֆլիսեցի 160, 2) Երևանի նահագից 85, 3) Թիֆլիսի նահ. 60, 4) Տաճկաստանցի (մեծ մասը Թիֆլ. վերաբն.) 20, 5) Պարսկաստանցի (մեծ մասը Թիֆլ. վերաբն.) 13, 6) Գանձակի նահանգից 8, 7) Ղարաբաղցի 13, 8) Ղարաբ շրջանից 4, 9) Սուխումի շրջանից 1, 10) Բազուի շրջանից 6:

Աշակերտուհիների յառաջադիմութեան համար դպրոցը պէտք է ունենար առողջապահական ընդհանուր հսկողութիւն և պէտք է օգնութեան հասնէր չքաւոր հիւանդ աշակերտուհիներին:

Դպրոցիս բժիշկ պ. Գ Մաղաքեան շաբաթական երեք անգամ ուսուսնարանի փոքրիկ դեղատան մէջ ընդունում էր բժշկութեան կարօտ աշակերտուհիներին. ծանր հիւանդներին այցելութիւն էր տալիս աներում: Ժամանակի սղութեան պատճառով մանրամասն բժշկական քննութեան ենթարկել կարողացել է հազիւ VII, VI և V դասարանները: Դպրոցիս բժ. պ. Գ. Մաղաքեանը իր գեկուցման մէջ ասում է նաև հետևեալ. «Աշակերտուհիներից շատերը, ինչպէս այդ երևաց աշակերտուհիների ընդհանուր բժշկական քննութեան ժամանակ, ապրում են մութ, շատ անգամ խոնաւ բնակարաններում. զուրկ են կանոնաւոր սննդից, օդից և հազուատից: Այդպիսի պայմաններում գարմանալի էլ չէ, թէ ինչու հիւանդների մի ստուար տոկոսը կազմում է արեան պակասութիւն, ստամոքսի խանգարումներ ունեցողներ»:

Հիւանդութիւնների տեսակէտից տարին յաջող է անուանում, որովհետև թէ քանակով պակաս են եղել և թէ ծանր տարափոխիկ հիւանդութիւններ չեն պատահել. ինչպէս օրինակ, տիֆ, քութէշ, դիֆտերիա ոչ մի անգամ: Տարուայ վերջին միայն եղան մի քանի հիւանդներ կարմրուկով և СВИНКА-ով: Կային թոքախտաւորներ, որոնցից մի քանիսը մեռան, միւսներն էլ բժշկի խորհրդով թողել են առժամանակ ուսումը և բժշկվում են:

Այս փոխադրութան ցուցակի համար պիտի ասել հետևեալը.

1) I հիմ. դաս. աշակերտուհիները այս ուսում. տարում սովորում էին գրեթէ III բաժանման դասընթացը. այս աննօրմալ դասարանը առաջ էր եկել այն հանգամանքից, որ նախկին Հոգաբարձութան որոշման համաձայն երեք տարի յաջորդական կերպով ու աստիճանաբար փակուել էին I, II և III բաժանմունքները. դպրոցը չէ ցանկացել ոչոքի դուրս թողնել, դրա համար էլ մնալու արժանի թոյլերին փոխադրել է յաջորդ դասարան. այսպէս տարիների ընթացքում կազմուել է մի յետ մնացած բաժանմունք. յիշեալ I հիմ. դաս. պիտի կրէր III բաժան. անուն, բայց որովհետև Հոգաբարձութեան որոշմամբ այդ բաժանմունքը պիտի փակուէր, ուստի և դրան անուանեցինք I հիմ. դասարան յետամնաց. ահա գլխաւորապէս այս պատճառով սրան կարելի է անուանել աննօրմալ բաժանմունք:

Պարզ է, որ I դաս. հիմ. ամբողջովին փոխադրվում է և առաջիկայ 1910/11 ուս. տարում կազմում է իսկալական կամ նօրմալ I դասար. այժմ սրանց գիտութիւնը III բաժանմունքից բարձր է և I դասարանից պակաս: Միայն սրանցից վեց ընդունակներին միջոց է արուած պատրաստուել մի կամ երկու առարկայից (մեծ մասամբ թուաբանութիւնից) և օգոստոսին քննութիւն բռնել II դաս. մտնելու համար:

2) III դաս. հիմ. վերաքննութեան աւելի մեծ տոկոս է տուել, քան թէ փոխադրութեան. այս դասարանցիները հէնց I-ից սկսած միջակ ոյժերով են առաջ գնացել. դա կարելի է բացատրել նոյն դասարանի աշակերտուհիների սահմանափակ ընդունակութիւններով, իհարկէ խօսքը վերաբերում է մեծամասնութեանը, մինչ դեռ III դաս. զուգ. I-ից սկսած համեմատաբար ուժեղ քայլերով է առաջ ընթացել, որը հետևանք է սոյն դասարանցիների անհատական առաւելութեան. ուրիշ բացատրութիւն չի կարելի տալ, քանի որ այդ երկու բաժանմունքներում I-ից մինչ III-ը մեծ մասով նոյն դասատուներն են դասաւանդել և նրանք են որ այդ անհատական տարբերութիւնը

նկատել ու շեշտել են: Միևնոյն բանը կարելի է ասել IV դասարան հիմ. և զուգ. համար:

3) V դասարանի ամենից քիչ փոխադրութեան տոկոս տալը մեծ մասով նոյն դասարանի բազմամարդ լինելու հետևանքն է. դեռ III դասարանից 55 հոգի էին. նիւթականի սղութեան պատճառով հնարաւոր չեղաւ երկու բաժանմունքի վերածել. բազմամարդութեան շնորհիւ դժգոհ էին այդ դասարանի մտաւոր յառաջադիմութիւնից և կարգապահութիւնից. անկասկած աչքի առաջ պէտք է ունենալ անհատական սահմանափակ ընդունակութիւնները, դպրոցից անկախ պատճառով հայոց լեզուի ու մատեմատիկայի դասատուների փոփոխութիւնը: Այս բոլորն իրենց հերթին վատ են ազդել ընդհանրապէս և մասնաւորապէս էլ նոյն առարկաների յառաջադիմութեան վրայ:

4) Փալով VI դասարանին, պիտի ասել, որ սա էլ վերաքննութեան աւելի մեծ տոկոս է տուել, քան թէ փոխադրութեան. այս դասարանը 1908/9 ուս. տարում կազմել է V դասարան երկու շորրորդների միաւորութիւնից, որոնք իրենց դասարանական յատկութիւններով ու ընդունակութիւններով նախ միմեանցից տարբեր էին և երկրորդ տուին 44—46 հոգուց մի բազմամարդ, դասարան որ մեծ արգելք էր յարուցանում նօրմալ պարապմունքի հանդէպ: Միևնոյն ժամանակ, դարձեալ դպրոցից անկախ պատճառով, հայոց լեզուի ու մատեմատիկայի դասատուների փոփոխութիւնը իր աննպաստ ազդեցութիւնն ունեցաւ թէ առհասարակ և թէ մասնաւորապէս նոյն առարկաների վրայ:

Ինչ վերաբերում է փոխադրութեան ընդհանուր տոկոսին, պիտի աչքի առաջ ունենալ այն հանգամանքը, որ փորձերի վրայ հիմնուած կարելի է ասել (ինչպէս նախընթաց տարիների փորձն էլ ցոյց է տուել) թէ վերաքննութիւններից առնուազն ²/₃-ը անցնում, փոխադրվում է, այնպէս որ ընդհանուր փոխադրութիւնը միջին թուով կլինի 70%:

Աշակերտութեան ընդհանուր թուից եղել են

145-ը թոշակատու 39,19⁰/₀
 225-ը ձրիավարժ 60,81⁰/₀

Դպրոցը ծայրայեղ չքաւորներէից միջանկիւն միայն տուել է դասագրքեր:

Հոգաբարձութեան ու խմբի միջնորդութեամբ չքաւորներէից ութ հոգի ձրիաբար ճաշում էին Կ. Հ. Բ. Ընկերութեան ճաշարանում, իսկ էժանագին ճաշարանում 6 աշակերտուհի:

Գալով դպրոցի կարգապահական խնդիրներին, պէտք է ասել, որ աստիճանաբար այս երեք տարուայ ընթացքում պակասել են աշակերտական անկարգապահ վերաբերմունքները, այդ պարզօրէն կարելի է տեսնել մանկավարժական ժողովի արձանագրութիւններէից. 1907/8 ուս. տարում խումբը շատ նիստեր է նուիրել կարգապահական խնդիրներին, իսկ վերջին երկու տարում աւելի զբաղուել է ուսման ծրագրով և կրթական ընդհանուր խնդիրներով. աչքի ընկնող անկարգապահութիւն չի նկատուել աշակերտութեան մէջ:

Սրանով երբէք չի կարելի ասել, թէ ամեն ինչ կատարեալ է. ոչ, դեռ կան պակասութիւններ, թեթեւ թեթուութիւններ, որոնք ժամանակի ընթացքում, կրթական ու հետևողական միջոցներով, կամաց-կամաց աւելի կպակասեն, աւելի կնստմանան:

Առհասարակ թէ մտաւոր ու բարոյական և թէ գեղարուեստական կրթութեանը մասամբ աւելի նպաստելու համար կատարուած են հանդէսներ՝ դպրոցական ակտ, նոր տարուայ աւթիւ ցերեկոյթ. աշակերտութիւնը մասմաս տարուած է Ուսուցչական Միութեան Վարչութեան նախաձեռնութեամբ կազմակերպած ցերեկոյթին Հաւաքարի թատրոնում երկու անգամ. ամբողջ աշակերտութիւնը տարուած է սինեմատօգրաֆ՝ յատուկ պատկերների ընտրութեամբ, թռչնաբուծական ցուցահանդէս և ակվարիում:

Ձատկի արձակուրդին էլ VII դասարանցիների հետ

կատարուել է մի փոքրիկ էկսկուրսիա դէպի Արմազ ու Մցխէթ վանքերը:

VII ԴԱՍԱՐԱՆԸ

Այս տարի էլ անցեալ ուսում. տարուայ նման VII-ցիները լսեցին և տուին փորձնական դասեր: 1909 թ. դեկտեմբերի 8-ից մինչև ապրիլ 1-ը նրանք լսել են զանազան դպրոցներում հետևեալ դասերը.— հ. լեզու 6 դաս, թուաբ. 5 դաս, ո. լեզու 3 դաս, հ. պատմութիւն 2, մանկապարտէզում ձեռարուեստ 2 դաս, ձեռագործ 1, աշխարհագրութիւն 2 դաս (Յովնանեան դպր.), ընդամենը 21 դաս: Շատ դասեր լսել են Ջգրաշէնի, Քամոյեան, Ս. Գէորգի, Ս. Սարգսի, վարժուհիների դպրոցում և օր. Դուլիշանեանի մանկապարտէզում, քանի որ I—III բամանմունքներ չկային Յովնանեան դպրոցում:

Այնուհետև մարտի 8-ից սկսած մինչև ապրիլի 13-ը VII-ցիներն իրենք տուին փորձնական դաս այս կարգով.—

Ջգրաշէնի դպրոցի I բաժ. հ. լեզու 4 դաս, թուաբ. 3. Յովնանեան դպր. I դասարանում հ. լեզու 1 դաս, թուաբ. 2, բնագիտութիւն 1, հայոց պատմ. 1, ընդհ. աշխ. 1, ո. լեզու 3, ընդամենը 17:

Թէ լսած և թէ տուած փորձնական դասերին եղել են պաշտօնական քննադատներ. ամբողջ դասարանը մասնակցել է քննադատութիւններին. տուած դասերից միայն վեցի քննադատութիւնը հնար եղաւ արձանագրել, այնուհետև VII-ցիները, սաստիկ ծանրաբեռնուած լինելով, չկարողացան այդ աշխատանքները տանել. արձանագրում էին իրենք VII-ցիները: Մնացած 11 դասը յատուկ արձանագրութեան մատենում նշանակուեց համառօտակի:

Վերոյիշեալ համապատասխան գործնական մանկավարժութիւնից VII-ցիների պարապմունքը եղել է այսպէս.— լսել են 21 դաս, իրենք տուել են փորձնական դաս 17 և

ունեցել են այդ դասերի նկատմամբ 26 քննադատութիւն, բոլորը միասին 64 դաս. սրանցից 30 դասը կատարուել է պարտադիր ժամերից դուրս:

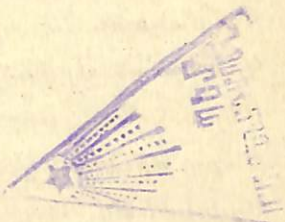
VII դասարանում կային 24 հոգի, բոլորն էլ աւարտեցին. կարևոր ենք համարում մէջ բերել աւարտողներին ազգերը և անունները.

- 1. Աւետիսեան Մագթադինէ . . . Նոր-Բայազէտցի
- 2. Ահարոնեան Աննա . . . . . Շուշեցի
- 3. Գասոյեան Անահիտ . . . . . Թիֆլիսեցի
- 4. Երզնկանեան Հեղինէ . . . . . Ախալցխացի
- 5. Եղիսերեան Արմենուհի . . . . . Սուխումի շրջանից
- 6. Զաքարեան Հեղինէ . . . . . Վաղարշապատցի
- 7. Թարխանեան Սիրանուշ . . . . . Վաղարշապատցի
- 8. Թումանեան Նուարդ . . . . . Լոռեցի (Դսեղ գիւղից)
- 9. Կանայեան Արփենիկ . . . . . Իգդիրցի
- 10. Մկրտումեան Սրբուհի . . . . . Թիֆլիսեցի
- 11. Յարութիւնեան Հայկանուշ . . . . . Թիֆլիսեցի
- 12. Յովսէփեան Մարգարիտ . . . . . Սղնախեցի
- 13. Ներսիսեան Վարսենիկ . . . . . Թիֆլիսեցի
- 14. Նաւասարդեան Հայկանուշ . . . . . Երևանցի
- 15. Շահինեան Սիրանուշ . . . . . Կարինեցի
- 16. Զոլախեան Մարգարիտ . . . . . Ագուլիսեցի
- 17. Պահլաւունի Փեփրոնէ . . . . . Իգդիրցի
- 18. Սահակեան Նունէ . . . . . Զալալօղլեցի
- 19. Սահակեան Փառանձէմ . . . . . Լոռեցի
- 20. Տօնոյեան Արփենիկ . . . . . Ղարսեցի
- 21. Տէրտէրեան Սրբուհի . . . . . Գօրեցի.
- 22. Տէր-Սաչատրեան Աշխէն . . . . . Ղազախեցի
- 23. Տէր-Ղուկասեան Եղիսաբէթ . . . . . Թիֆլիսեցի
- 24. Տէր-Ներսիսեան Մարիամ . . . . . Ագուլիսեցի

1910 թ. մայիսին էքստերն կերպով քննուողներէց (ընդամենը երեք) միայն երկուսը կարողացան քննութիւն բռնել՝ Բէրբէրեան Կարինէ (Վանեցի), ստացաւ երրորդ (III) դասարանի աւարտական վկայական, Կանայեան Մարիամ (Իգդիրցի)՝ հինգերորդ (V) դասարանի աւարտական վկայական:

Ի դիմաց Մանկավարժական ժողովի
Տեսուչ՝ Տ. Ռաշմաճեան

19 Յունիսի 1910 թ.
Թիֆլիս:

ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ԻՈՒՄԲԸ

Անցեալ ուսումնական տարուայ ուսուցչական կամրփոքրիկ փոփոխութեամբ շարունակեց իր գործը և այս տարում: Թեթև փոփոխութիւն առաջացաւ այն հանգամանքից, որ երկու դասատուներ (պ. պ. Յովս. Թաղէոսեան և Գ. Միանսարեան) իրենց կամքով թողին դպրոցը: Դասատուների թիւը տեսչի հետ միասին 25 է. առարկաներն ու պաշտօնները բաժանուած էին հետևեալ կերպով.

Դասատուներ	Կըթակաւն ցէնը	Աւանդած առարկաները	Երկրորդական դասարաններ	Բացակայութիւն		Աւել պարապած դասեր	Մանկավարժական մասը	Քանի տարի է ուսուցչութիւն անում	Քանի տարի է ուսուցչութիւն անում	Քանի տարի է ուսուցչութիւն անում	Քանի տարի է ուսուցչութիւն անում	ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ
				դասերով	օրերով							
1. Բագրատունի Արսէն աւ. քահ.	Խալիբեան դպ. և Պետ իրաւ. ֆակ. ազ. ունի. . .	Կրօն.	10	43	22	1	27	37	33			
2. Մինասեան Արշակ քահ.	Ներսիսեան դպ. և գերմ. համալսարան.	Եկեղեց. պատմ., կրօն. պատմ., չ. պ. և չ. աշ. . .	12	15	5	—	17	19	11			
3. Արրահամեան Շ. օր.	Գայիանեան օր. երկդ. դպ. և Թիֆ. արհեստագիտ. դպրոց	Ձեռագործ-ձեռագիտութիւն.	10	14	7	7	7	10	2			
4. Դաւթեան Ս. տիկին (վերակացու)	Գայիանեան դպ. VI դաս. և ուսուցչական ցէնը. . .	Չ. լեզու.	6	—	—	40	5	18	4			
5. Ենգիբարեան Շահխաթունեան Վ. տիկ.	Երևանի գիմնազիայի VIII դաս.	Ռ. լեզու և ընդհ. աշխարհագր.	14	22	11	3	9	5	4			
6. Զօրեան Ե. տիկ.	Թիֆ. գիմնազ. և Ժընևի համալսարան	Ինագիտութիւն և Ռ. աշխարհագր.	14	35	12	—	4	10	4			
7. Դարաջեան Ե. օր.	Նորաշ. ծխ. դպ. և Թիֆ. քաղ. արհեստ. դպ. . .	Ձեռագործ-ձեռագիտութիւն.	8	3	1	—	19	10	9			
8. Մուրադեան Կ. օր.	Գայիանեան օր. միջնակ. դպ. և գիմ. VIII դ.	Թուաբանութիւն և բնագիտութիւն.	13	15	6	—	7	23	23			
9. Մնացականեան Շ. օր.	Յովսէփեան երկդ. դպ. և գիմնազ. IX դ.	Թուաբանութիւն	14	8	4	8	7	10	9			
10. Մակեդոնեան Ա. օր.	Գիմնազ. VI դ. Մոսկ. շր. տ. վարժ. ցէնը և Մոսկ. կանանց Մանկավարժական կուրսերում) . . .	Ռ. լեզու և բնագիտութիւն	18	19	8	5	9	5	1			
11. Թաղէոսեան Դ. տիկին (առանց վարձատր.)	Թիֆլիսի գիմ. IX դաս	Ռ. պատմութիւն.	2	1	1	—	24	—	—			
12. Մելիքեան Ն. օր. (միայն վեր)	Ս. Նունէի օրիորդ. դպր. VIII դաս.	Ռ. լեզու.	5	2	2	33	3	4	3			
13. Տէր-Գրիգորեան չ. տիկ. (գրագար. և վերակ.)	Թիֆլիսի գիմնազ. IX դաս.	Ընդհ. աշխարհագր. և Ռ. լեզու	15	13	7	2	10	9	3			Երկու կիսամեակին տկար
14. Տէր-Դաւթեան Ա. օր.	Թիֆլիսի գիմնազ. IX դաս.	Ինագ., ֆիզ., ալգեբ., երկրաչափ. և տիեզեր.	26	142	34	—	12	9	3			
15. Մելիք-Մուսեան Ռ.*.	Գէորդ. ճեմ., Պետ. համալ. ազատ ունիւն.	Երաժշտութիւն.	16	19	9	18	2	5	2			
16. Մելիքեան Ռ.	Ն. Նախիջ. թեմ. դպ., Руч. хор. обш. կուրսեր.	Չ. լեզու	22	21	6	14	—	17	3			
17. Մեհրաբեան Ա. (մանկ. ժողովի քարտ)	Գէորդ. ճեմ. VI դաս.	Ռ. լեզու—գրական. և Ռ. պատմութիւն.	15	27	12	—	14	4	3			
18. Մելիք-Օհանջանեան Լ.	Խարկովի համալսարան	Չ. լեզու	10	7	4	—	10	3	2	կիսամ. առանձին առանձին		
19. Մատենեան Մ.	Գէորդ. ճեմ. և Փարիզ Սօրբօնի համալսարան.	Ընդհ. պատմութիւն, չ. լեզու, գրական և չ. պատմութիւն	23	6	1 ^{1/2}	22	4	2	1			Նոյեմբ. 1-ից VII դ. շաբ. մի-մի ընդհ. պ.
20. Մուսայէլեան չ.	Շուշ. թեմ. դպ. և Էրլանդի համալս.	Նկարչութիւն	10	4	1	—	8	4	1			
21. Շահմազեան Արս.	Ներսիս. դպ., Պետ. նկարչ. դասընթ	Չ. լեզու—գրական և քաղաքատնտես.	13	14	7	—	13	6	2	առանձին		
22. Արեգեան Արտ.	Գէորդ. ճեմ. և Մարբուրգի համալս.	Չ. պատմութիւն և ֆրանսերէն.	20	—	—	2	1	5	2			
23. Քաջբերունի Ռ.	Գէորդ. ճեմ. և Լոզանի համալս.	Ինագիտ., հոգեբանութիւն և մանկավարժ.	6	1	—	17	—	16	3			
24. Ռաշմաճեան Տ. (տեսուչ)	Գէորդ. ճեմ. VI դաս. և Ենայի համալս.											
Ընդամենը			302	—	—	—	—	—	—			
25. Տիգրանեան Պ. 16 դասով.	Խարկովի համալս. (ֆիզ.-մատ.)	Ալգեբրա և երկրաչափ.	—	8	3	—	4	9	2	կիսամ. առանձին առանձին		
26. Տէր-Մկրտչեան (Տէրեան) Կ. 10 դասով.	Գէորդ. ճեմ. և Սօրբօնի համալսարան	Ֆիզիկա, բնագիտ. և տիեզերագր.	—	—	—	—	1	18	4	կերչին կիս.		

*) Առաջին կիսամեակից յետոյ, երբ պ. Ռ. Մելիք-Մուսեան հիւանդութեան պատճառով առ ժամանակ զազարեց դասաւանդելուց՝ նրա փոխարէն ժամանակաորակէս հրաւիրուեցին 1910 թ. մարտի 1-ից սկսած (փետրուարի 18-ից մտան դպ.)

ՄՄ Հայագիտական գրադարան

MAL011324

